

A LEXIKAI PRAGMATIKA MAGYARORSZÁGON (2000–2020)

Pragmatika kerekasztal

Szeged, 2020. október 2.

A Magyar Nyelvtudományi Társaság Pragmatika Tagozata
Pragmatika Centrum Országos Kutatóközpont
SZTE BTK Általános Nyelvészeti Tanszék

Szabó Martina Katalin – Bibok Károly (Szegedi Tudományegyetem):

Újabb adalékok a negatív emotív elemek lexikai reprezentációjának problémájához

Az előadásban a negatív emotív elemek lexikai reprezentációjának problémájával foglalkozunk, és korábbi vizsgálatainkat és eredményeinket újakkal egészítjük ki. Negatív emotív elemeknek nevezzük a szavak azon csoportját, amelyek önmagukban, kontextus nélkül valamely negatív érzellemmel összefüggésbe hozható szemantikai tartalommal rendelkeznek, azonban képesek azt bizonyos használatokban részben vagy egészben elveszíteni. Lehetséges például, hogy a vizsgált elem más szó fokozó szerepű módosítójává válik, pl. *brutálisan teljesít*, de az is, hogy akár pozitív értékelést fejezzen ki, pl. *durva buli*.

A negatív emotív elemek kapcsán fontos kérdés, hogy hogyan képzelhető el azok szótári reprezentációja. A negatív emotív jelentések ugyanis a fentebb bemutatott szerepeik mellett – legalább egy ideig – megmaradnak, vö. *brutálisan teljesít* – *brutálisan bánik vkivel*, valamint *durva buli* – *durva szemcse*. Kérdés tehát, hogy azok a különböző szerkezeteknek megfelelően külön-külön jelentésreprezentációval rendelkeznek-e, vagy egyetlen lexikai tételt lehet hozzájuk rendelni. Magunk azt állítjuk, hogy a negatív emotív fokozók esetében a hagyományos lexikográfiával szemben egyetlen alulspecifikált reprezentációt célszerű feltételeznünk az eredeti és a fokozó jelentés számára. Amellett érvelünk, hogy amennyiben a szerkezeti alaptag rendelkezik DEGREE jeggyel és a negatív elem delexikalizáltsági foka azt megengedi, a negatív elem INTENZITÁS jegye aktiválódik és az elem fokozó szerepbe kerül. A második esetet azonban, amikor értékváltás történik az első esetbeli értékvesztéssel szemben, az enantioszémia alesetének tekinthetjük, és két külön (egymással ellentétes érték-) jelentést rendelünk a negatív emotív lexémához a lexikonban.